

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE

Dins Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.

Redacció i Administració

General Barceló, —1.—2.ª

PALMA DE MALLORCA

LA AURORA

Surt cada dissapte per donar ventim i altres erbes an es qui s'ho guany

PUNTS DE SUSCRIPCIÓ

A Manacor: Ca-Mestre Antoni Fiol Ferrer, 5.—Ca-l'amo Andreu Alcover, Plaça del Palau, 2.

A Palma: Llibreria d'En Guay Morey, 6.—Taller d'encuadernacions d'En Francesc Ferrer, Sta. Eulària, 25.—Llibreria Ernest Frau, Brossa.—Llibreria d'Alomar i Fontdevila, Brossa.

Un poc de per tot

Inglaterra

Sequeix preocupant sa questió de sa «Home rule» o sia s'«Autonomia» d'Irlanda, que sa «Cambra des Commons» (Diputats) ha votada dues vegades i se «Cambra des Lords» (Senat) ha tirada dins es covu. Es «Partit Lliberal», votant aqueixa llei, té an es seu costat es Diputats irlandesos, i amb aqueis i es Diputats «laboristes» o «obriers», que també volen sa «Home rule», té majoria i s'aguanten contra es «Conservatives» (conservadors) que son contraris acèrrims de tal llei. S'immensa majoria des catòlics inglesos son pobres; i, com es «Partit Lliberal» anglès s'ha sabudes cridar ses simpaties des pobres, s'immensa majoria des catòlics fan costat an es «Partit Lliberal», que se troba ara entre s'espasa i sa paret davant s'actitut des Diputats irlandesos i des seus electors per una banda i per s'altra es grans propietaris i industrials d'Irlanda, que no son irlandesos, pero sí protestants i llavò es protestans establits a Irlanda, sobre tot de sa regió de Ulster. Aqueis están fets uns Neros contra sa «Home Rule» perque veuen que amb tal llei es catòlics irlandesos tendran sempre es Govern seu perque son s'immensa majoria. Aqueis subjectes protestants son una gent molt poca alata: mentres ells puguen comandar, volen que hi haja orde i que negú trega cap peu des sol; pero ara que veuen que es Govern passarà an ets irlandesos, que ells tant i tant desprecien i que están tan avesats a fer-ne pica de pore,— ara ja no hi ha orde ni llei que hi valga. I fa mesos que no s'aturen de moure alguer i talabastaix, insulten es catòlics, els envesten, els apedreguen ses cases i atenten contra ses seus vides i hisendes. I fins i tot han organitzats batallons i retgiments per alçar-se amb armes contra sa «Home rule», amenaçant que primer sa besarà el cel amb la terra que tal llei no's posarà. I es propietaris i industrials d'Ulster, molts d'ells milionaris, persostenir aqueixa guerra uberta, han feta una suscripció, aplegant en sis dies deu milions de pessetes. ¿Ah idò? ¿Que vos pensau que s'hi posin per poc?

Pero, segons veim demunt el «Catholic Times» de dia 17 i de 24 des passat octubre, aqueis avalotats de Ulster i es seus patrocinadors comencen a veure que es tir los surt per sa culaça, i que se son posats en ridicul i que s'opinió pública d'Inglaterra de cada dia els es més contraria. També han fet massa lleig. Aixó de dir: ¡fora aqueixa llei perque a noltros mos dona la gana!; aixó de que perque no les agrada, hagen de voler moure una guerra civil; aixó es caigut molt tort a tota sa gent de bon sentit, que n'hi ha molta a Inglaterra.

Tan apurats se comencen a veure aqueis avalotats d'Ulster i es seus patrocinadors, que han proposat de separar sa regió d'Ulster des demés territori irlandès, i que sa «Home rule» retgesca sí dins tota la resta d'Irlanda, pero no a Ulster. Aixó els irlandesos no hu volen admetre, i seria una verdadera barbaritat consentir-hi.

Es periòdic «Catholic Times», s'orga més autorisat des catòlics inglesos, de cada dia vé més encoratjat i envidat, i es un gust veure s'entusiasme que hi ha entre es catòlics d'Inglaterra i sobre tot ets irlandesos per aquesta ditxosa «Home rule».

Un altra questió hi ha ara a Inglaterra que preocupa mol també s'atenció pública, es «Housing problem», es «problema de sa casa», és a dir, que per cada familia hi haja una casa, aixó es, que ses families, sobre tot dins ses grans ciutats, no s'hagen d'acaramullar una partida dins una sola casa amb una mescladiça escandalosa de sexes i d'edats, i que moltes de families hagen de viure a's mig des carrer alseré, sense casa ni fogar, com a bistietes. Sembla mentida que a Inglaterra hi haja de reinar encara tal bordell i tal fretura entre la pobre, que hi haja d'haver tants de milenars de families sense casa. Aixó vol dir que allà on se creuen que no hi plou, está negat de goteres.—Es famós predicador jesuïta P. Vaughan acaba de tirar sobre aixó un discurs a Preston Public Hall, que alça terra. «Estam massa acaramullats (dins ses ciutats ingleses), va dir. A moltes de bandes no hi ha cambres per estar més que dins ses esglésies. Vos trobau amb deu, dotze, quinze persones que viuen dins just una cambra. Es hora de procurar que hi haja cases abastament per tothom, per que no's contin pus aqueixes terribles histories i revelacions que mos venen de Dublin (capital d'Irlanda), i que tal volta demà mos ne vendran de consembants de Glasgow, Liverpool, Manchester, Leeds i Londres. Es fondal que hi ha a Londres entre es ric i es pobre es massa fondo per haver-lo d'omplir i massa ample per tirar-hi un pont de banda a banda». Ja vos assegure que le hi tenen per ben poca cosa a un homo, si no té una creu, a Londres i... a moltes d'altres bandes que no son Londres.

Es cèlebre Ministre anglès Mr. Lloyd George, fa un parei de setmanes, va obrir a Bredfast una nova companya contra ses terres sense conrar, companya que está cridada a fer molt de renou. A Irlanda i Inglaterra, hi ha massa milions d'«acres» (cada «acre» son 4840 vares quadrades) sense conrar i que just serveixen per cassar-hi: allà milenars de families porien viure-s'hi bellament conrant-ho, i passen miseria acaramullades dins ses poblacions o fugen cap a Amèrica. Mr. George hi vol posar retgit an aixó. Es Govern ha feta fer una enquesta sobre ses terres que hi ha seasa conrar i es motius per que están d'aquesta manera; i resulta de tal enquesta que no es ver lo que sempre havien dit que Inglaterra és sa terra millor d'Europa, pero sa que té més pocs conradors de tot Europa. Conradors no'n faltarien si ha hagués terra disponible per conrar. Per aixó Mr. George ha dit: sa doctrina que diu «sa terra p'es poble», s'ha de posar en práctica. S'han de donar mes facilidats per adquirir terra; sa terra que es poble contra s'es mester engrandir-la i fer-la més sortada. Es qui conren terra d'altri s'es mester qu'estiguen més segurs de que asset-

suaxi no les treguen amb una cossa aderrera; es drets d'aqueis conradors han d'estar més completament a redós de tota arbitrariedat. S'ha de fer una revisió de rendes i de deumes (a Inglaterra encara hi ha es «deume»), i es petits propietaris s'han de multiplicar molt, pero molt. Es conrador ha de tenir medis suficients de viure, sense estretors ni angunies, així com correspón a sa dignitat humana. Ses malsanes barraques que milenars de families habiten, s'es mester llevar-les des mig, i que tota familia tenga una casa decent, aón faça bon viure.

¿No es ver que parla bé aqueix Mr. George? No es extrany si a Inglaterra es poble está tant per ell, mentres que es qui no son poble no hi están gaire. A Londres demanarem indicis d'ell a alguns senyors, i mos digueren que era un lladre, un bandetjat. Així va el mon.

Portugal.

Aqueixa republicuetxa va de mal a pitjor; de cada dia s'enfanga més i se soia més i se deshonra més davant el mon civilisat. Es paperots republicans d'Espanya ja no'n parlen casi mai; ni s'atreveixen a cantar cap gloria, com feien primer. Casi no passa semana que no hi haja tirs p'es carrer i que no trobin depòsits de bombes i armes. Vaja! resulta una delícia viure baix d'aqueixa republicuetxa del dimoni. Es diaris extrangers en parlen amb so despreci més gran i amb ses censures més fortes. La Vigie de Paris diu: «Tot portugués honrat que faça nosa a sa masoneria o a qualque masó, l'agafen i o l'assassinan o l'arrosseguen davant es Tribunal, i llavò va a parar a sa presó, dins aquelles ferestes presons de s'Estat, aont se veu tractat de sa manera més seuvatge, fins que li han fet acabar ets alens. I llavò se s'avanen es revolucionaris portuguesos de que han llevada sa «pena de mort». Lo que han fet és suprimir s'escriure «sentencies de mort»; maten sense dictar sentencia, sense forma de procès. Es sa manera més expeditiva i més... lliberal de llevar des mig es que fan nosa.

Un periòdic anglès en diu aixó de sa República de Portugal: «Sa tirania que ets anomenats lliure-pensadors exerceixen allà on poren, s'és feta famosa a Portugal, aont, segons ens escriu es corresponsal que hi tenim, han celebrat (sa primeria des més passat) es tercer aniversari de s'entrada de sa República, amb un congrés a Lisboa de representants des lliure-pensament, que hi organís En Lima, es caporal des masons portuguesos. Es lliurepensadors d'allà, que dirigeix de Paris es Gran Orient, poren proclamar com una obra sua tot quant ha succèit i succeeix a Portugal des que hi mataren es pare i germà major del rei Manuel. Ells tramaren, ells organisaren, ells dugueren sa revolució, i de llavò encá Portugal ha estat sempre dins es seu puny. Surt a Lisboa un periòdic satiric que ha nom «Os Ridiculos», que ha tengut pit per recordar an es lliure-pensadore i an es masons sa fantasia que han feta d'aufegar dins Portugal sa llibertat de pensament. Una torrentada d'odis, persecucions, actes de venjança, insults i vexacions han fet esbrincar contra es ciutadans monàrquics. Ses imatges des sauts, rossegades per

dins es llot; ses esglésies, tretes a pública subasta; tots es qui professen idees monàrquiques, cuberts d'infamies i víctimes de tots es furors revolucionaris. Dins ses presons e-hi ha acaramullats nobles, gent des poble, rics i pobres, missers i soldats, capellans i oficials. Ses celles de ses presons son plenes; ets altars, fets malbé; la Prensa, amordaçada; sa llei marcial retgint-ho tot. Revolucionaris i carbonaris fan guardia an es Govern. Es una situació inaguantable. Aixó es s'estat de coses que ha creat a Portugal es lliure-pensament, i de que s'és avanat i vanagloriat es gran masonot d'En Lima, promotor de tal congrés.

N'Anfós Costa, que és qui comanda de ver a Portugal, se troba dins un marruell que Deu sab com en sortirà. Ell que mostrà a la gent de tirar bombes contra sa monarquia, i ara s'altra diaça se destapà un complot de camarades seus d'un temps que hu tenien tot preparat per tirar-n'hi a ell de bombes i enviar-lo a veure En Barrufet. L'homo se retgirà fort, i de llavò encá no se fia de s'ombra, i va sempre enrevoltat de carbonaris. Es seus inimics escriuen contra ell coses terribles demunt es diaris. N'Almeida, es caporal des republicans «evolucionistes», dins un aplec tengut a Algès, devora Lisboa, fa pocs dies, digué: «Vivim baix d'un règim de desorde, i negú de Portugal n'está content més que es primer Ministre (N'Anfós Costa) i es seus protegits, que favoreixen sa violència i organisen lliures». En Machado Santos, es fundador de sa Republica, ha dit més, ha escrit: «Sa situació es intolerable i una deshoara per tots es portuguesos. Ja es hora, no sols de tomar aquest ridicul i menut despota d'En Costa, sino de prevenir es desastre que per ell amenaça afonar sa Republica».— Es dies des paper d'En Costa com a primer Ministre se veu que están contats; i es molt mal de dir que succedirà a's dia que ell acabarà.

¿Que vos sembla, lectors de LA AURORA d'aqueixa pintura que fa de Portugal es diari anglès? No es ver que es d'aquelles que deixen arrenyonsats ets homos que en son objecte?

Austria

Es «Partit des Cristians Socials» a Viena torna reprendre de bona manera, i treu es cap de devall s'ala de bell nou. Fa tres anys se'n va dur una mala costerada a ses eleccions legislatives que hi hagué, perdent onze diputats de catorze que en tenia. Semblava que havia de fer es bategot després d'un desastre tan gros. Naturalment, es seus contraris (es socialistes i es liberals) cregueren que estava fet de tal Partit. Pero entany va brillar p'es «cristians socials» un raig de claror d'esperança amb ses eleccions municipals, allà on liberals i socialistes ja les donaven per morts i enterrats. Amb tot i aixó an aquelles eleccions se va veure que tornaven reviscolar. Ara, ha poc, s'és vist encara més clar tot aixó amb ses eleccions que hi ha hagudes a Leopoldstadt, districte que fa tres anys es socialistes los guanyaren, aón mai es «cristians socials» eren estats forts perque mig districte es hebreu. Idó bé, ara s'hi feren ses eleccions, i ells son es qui han tenguts més vots; n'han tenguts «set mil

vuit cents, i es socialistes just «cinc mil nou cents», i es liberals «dos mil cinc cents». Això prova que ets electors tornen an es «cristianisme social», i es seus caps-pares han cobrat tant de coratge com mai n' havien tengut tant des que se morí el Dr. Laeger, de tan bona memoria.

Sa «Lliga Catòlica Popular» d'Àustria celebrà a Viena un aplec general dia 9 des passat octubre, i es Balte Dr. Weiskirchner donà compte, tot agrair i satisfet, de lo que ha fet ja aqueixa «Lliga Catòlica Popular». «Es treballs d'Instrucció que ells sostenen donen es mil per u, fins i tot dins es terreny politic. No hi ha cap qüestió administrativa avui en dia aont sa politica no prenga part e llegitima. Per això es necessari proporcionar an es nostros partidaris tota aquella instrucció que les pos en estat de porer sostenir es combat que nos ha de dur a sa victoria definitiva». Aqueixa pensada des Balte s'obrí pas per tot arreu, dins tots es boldrons des Partit, particularment a Viena, puis no hi ha que negar que a consecuencia de ses grans batalles polítiques que es «cristians socials» han hagudes de sostenir dins es derrers vint anys, era romasa un poc descuidada s'instrucció en sos fonaments de sa reforma-social-cristiana. Si sa «Lliga Popular», ademés de totes ses actuacions polítiques, extén i confita sa comprensió de sa reforma-social-cristiana, farà així es servici més gros de tots an es «Partit cristià-social», puis es partidaris anostrats i amerats d'instrucció son es més feels i es mes disposats a tota casta de sacrificis.

«Va esser una sort per sa «Lliga Popular», diu es periòdic alemany de on treim aqueixes claricies, que per dur avant sa seua idea trobàs un homo entusiasta, que oferi sa possibilitat de porer començar tot d'una s'actuació de sa «Lliga Popular» amb una forma proporcionadissima i ardidissima: es Comte hereditari Trauttmansdorff, que's posà an es cap de aquesta cosa, i dins sols es tres anys que sa Lliga té d'existencia s'ès sabut enginyar per reünir es diners que asseguren per més de quatre anys sa conservació i manteniment de sa Lliga en sa seua actual estructura i engirgolament. Es un gran fet tot això, perque es 22.000 associats que fins ara s'han poguts aplegar, no se trobaven en situació de suportar es gran cost de sa Secretaria i personal d'ella, que ès s'anima de sa «Lliga».

«Sobre aqueixa actuació porem donar unes quantes claricies. E-hi ha avui 237 boldrons locals amb 192 oficines secretarials p'ès 22.000 associats: d'aqueis n'hi ha 5.500 de treballadors, 4.300 de negociants, 3.600 d'emplejats de s'Estat, 2200 propietaris rurals. De s'estament d'ets altres no hi ha claricia.

Durant aquest any darrer (agost de 1912-1913) se feren 1.195 aplecs; ademés, a Viena se donaren dos «cursos d'administració popular», un «curs social» per «emplejats», un altre «curs» per «Mestres d'Escola» i un altre per «Estudiants»; també celebraren una «Setmana Apològica» i un «curs d'instrucció per sa petita industria»; i llavò, fora de Viena, quatre «cursos socials». Sa remesa i escampada de «fuias volants de propaganda» va esser de 412.000 fuias; durant es tres anys derrers, se n'han escampades més de dos milions. A sa «Secretaria» hi ha de dia 1 de janer d'enguany vuit emplejats amb grau acadèmic, i cinc d'ells son caporals.

«Aqueix aplec general, es ver, demostra que sa Lliga-Catòlica-Popular d'Àustria encara es una al-lotona, comparada amb ses seues consemblants d'Alemanya; pero ofereix una esperansa de que, després des discurs sig-

nificadissim des Príncep-Arquebisbe de Viena, aqueixa «Lliga» s'ha de fer molt «envant» per bé de sa Relligió i d'Àustria.

Suïssa.

Sa «Dieta autumnal» des «Congrés federal» de Suïssa ès estat contra sa costum, rica en viteacs i interessants debats. Es fet principal son estades ses «interpellacions militars» de dia 7 d'octubre, aon intervengueren oradors molt competents.—Ses maniobres de muntanya resultaren molt satisfactories sensa cap mal terç de res. Per jutjar ses tropes muntanyenques de Suïssa no s'ha de oblidar que haurán d'estar subjectes a uns quants d'anys de formació i d'organización.—Sa principal feina des «Consei Nacional» es estada sa deliberació de sa nova llei de fàbriques. Sobre es punts de discussió hi ha es «projecte d'acort», així anomenat, des Conseier Federal Schulthez, que tant es «Consei Federal» com sa «Comissió des Consei Nacional» l'han votat. Es «Conseiers Nacionals catòlics» están entremesclats en tot això. Al contrari, es socialistes (Socialdemokraten) aspiren a reformes que vagen més envant. Fins ara hi ha votat tot això: a) es «dia de treball normal» serà de deu fins a onze hores; b) es dissapte de-cap-vespre porán no treballar; pero hu han de rescabalar es altres dies de sa setmana; c) es recarrec per sa feina de nit i en diumenge es d'un 25 per 100; d) s'imposició de càstics es sols permesa per mantenir la disciplina, pero tals càstics no's porán escandaiar. Sa qüestió de sa «franquesa» o «llibertat de coalició» es tornada passar a sa «Comissió» perque encara no han trobada una fórmula que agradi a tots. Es «Consei Permanent» tractá de s'absolutament important «projecte de Dret d'aigos» que ha de reglamentar particularment s'aplicació i execució de s'energia elèctrica. Contra aquest projecte des Consei Federal, es dret hauria d'esser no de que fés tals concessions es Consei Federal, sino que hu deixasen a discreció des «Cantons» (es petits Estats que componen aquella República). Tot es projecte va esser acceptat per 19 vots contra 10. Ademés començá dins es Consei Permanent sa deliberació sobre sa reforma-administrativa-federal. Contra sa proposta des «conservadors catòlics» de no entrar dins aquell projecte i d'anar a una reforma fonamental des Consei Federal pujant es nombre de Conseiers fins a nou, acordá sa majoria contentar-se per ara amb sa reforma que es Consei Federal proposava, considerant-la molt necessària, i doná es seu assentiment an es punts capitals que's Consei Nacional havia votats.

Rússia.

Es grossa s'intolerancia que reina devers Rússia. Anuncien de St. Petersburg que es Ministre de l'Interior s'ha passat p'ès cap de revisar es retglaments que hi ha sobre ses condicions socials i es maneig de sa propietat esglesíastica dins ses comunidats catòliques. En consequència han anomenada una Comissió baix de sa presidència de M. Mjenkin per actuar an es «Departament de negocis de ses denominacions extrangeres»; i es clero i es seglars e-hi porán anar a exposar lo que vulguen envers d'aquella cosa. Es qui coneixen de prop ses coses de Rússia, aviat comprendrán que aqueixa «revisió» vol dir una esmotxada desenfreida a ses llibertats de que es catòlics gaudeixen.

D'altra banda se multipliquen ets actes de persecució de part de ses Autoritats russes. ¿Es possible conseguir de Rússia que se regonega sa llibertat religiosa a ses creencies diferents de sa seua «Esglesia», que es rússos dinen «Ortodoxa», i en realitat

no es més que «cismática», això ès, separada des Fonament que Deu posá a sa seua Esglesia, s'Autoritat del Papa, Suprema dins tot lo mon i en tots es sigles? Aqueixa llibertat hauria de regoneixer Rússia, perque catòlics, protestants i jueus tots se veuen tractats a barrades dins es dominis del Czar. ¿Perque no s'ha de formar una Lliga europea ben forta per promoure per tots es medis possibles dins Rússia una corrent d'ilustració, civilización i tollerancia?

Ara ha poc a St. Petersburg sa Policia ha fetes tancar despòticament dues «Cases de Caridat», això es, un «petit hospital del Bon Pastor» i una «casa de Misericordia». Es «petit hospital» l'havia fundat, fa devers cinquanta anys, una senyora francesa, i era un hospici per dones de totes ses nacions; e-hi havia una capella i un sacerdot catòlic que hi tenia compte. A sa Casa de Misericordia hi havia cinc monges (dues franceses, una inglesa, una suïssa i una des Rite Catòlic Oriental).

Motiu per què han fetes tancar aqueixes cases catòliques: sa Policia ha dit que era que hi procuraven conversions an es catolicisme i que hi feien propaganda a favor des Rite oriental i de s'Unió an es Catolicisme. Un altre motiu que ha donat sa Policia ès que han fetes aquestes coses emisaris, enviats extrangers d'ets Jesuïtes i que es capellá d'aquell «petit-hospital» era un Jesuïta. Lo qual era una solemne mentida perque era un frare «Assumpcionista». Es capellá que's cuidava de tal «Hospital» i es qui's cuidava de sa Casa de Misericordia tenien es permis des Ministre de l'Interior per ocupar tals càrrecs, com en tenien també ses Monjes de sa meteixa Casa de Misericordia. També acusa la Policia aqueiles dues cases catòliques d'haver-hi deixades viure persones sense anar a denar compte a la Policia des Districte des passaport d'aquelles persones. Pero aquí lo que hi ha, que tot això poria motivar, segons sa llei, una multa, mai fer tancar tals cases.

Havent-hi, com e-hi ha, d'anys anera es permis Imperial d'obrir una «Esglesia Unida», més desbaratada i injusta es s'actitut de sa Policia d'anarse'n a aficar en si aquelles «cases catòliques» procuraven conversions an es catolicisme, tota vegada que l'Emperador ha concedida sa llibertat de conciencia. Aqueis procediments policiacs serveixen per fer veure sa farsanteria de ses anomenats «llibertats» que hi ha devers Rússia.

Tot això que acabam de dir de Rússia, ho treim d'un periòdic anglès i un alemany.

Estats Units de Nort-America

Es periòdic «Evening Tribune» de Rhode Island du gravats de sa demostració o manifestació trienal des sos societats del «Sant Nom de Deu», i posa una carta endreçada a un parei de catòlics inglesos de Liverpool, que diu: Voldriem que vésseu es poder i sa força que té aquí l'Esglesia catòlica i lo que es capllevar dins una nació lliure. Aquí no hi ha perill mai de que negú s'atans a desbaratar ni rompre cap processó catòlica, com devegades s'es pogut estrevenir a Liverpool». Aquells gravats de «Evening Tribune» son una prova des sa força que té l'Esglesia a Rhode Island i de sa llibertat de que hi gaudeixen es catòlics, gracies a Deu. An aquella manifestació o processó hi anaven més de 28.000 persones, aon estaven representats tots ets estaments. Demunt aquells gravats se veuen tarinques d'homos i dones ja la flor del mon, grans estols de gent granada i llargues tracialades de juvenea, esperansa dels temps que ha de venir.

Seria estat mal de fer imaginar una manifestació de forces tan esplèndida. Poren estarne ben contents es catòlics nort-americans de sa llibertat religiosa de que gaudeixen, amb la qual creix se seua forga, una cosa grossa, dins tots ets Estats de sa gran República Nort-Americana.

Italia.

E-hi ha haguda mar de sarts amb ses eleccions legislatives de 26 d'octubre, es resultat definitiu de les quals no se sab ben bé encara. ¿Perque hi ha hagudes aquestes eleccions? Es que han aixamplat molt es vot, n' han donat a molts que no'n tenien, amb sa llei electoral que acaben de posar; de manera que primer només hi havia en tota Italia 3.319.900 electors, i ara n'hi ha 8.672.249. E-hi ha hagut per lo meteix un augment de 5.852.349 electors. Per això es Govern va trobar que pertocava disoldre es Parlament i eridar noves eleccions per que sa voluntat nacional estigués més ben representada. Ses eleccions se feren diumenge passat. En sebre'n es net, ja n'haurem raó, si Deu ho vol.

Es Govern, per que sa nació tenga present lo que ha fet per ella, ha publicat un resum de totes ses reformes ilegislatives que ha duit a cap: es nou códic processal penal, sa reorganización des Tribunals, ses lleis sobre instrucció popular i elemental, sa llei creant un monopoli de s'Estat demunt ses assegurances de vida, sa llei d'instrucció primaria que durá un augment de 38 milions de lires dins es presupost de gastis. Parlá després es Govern de sa conquesta de la Tripolitania i diu que es sa feta més grossa d'Italia desde l'any 1868; i per fer veure fins an e quin grau arriba sa prosperitat d'Italia i que aquella guerra no fou cap obstacle per que emprenguessen grans reformes i treballs públics d'excipcional importancia, fa constar es Govern que ets ingressos han aumentat 205 milions de lires, i 61 milions es producte des ferro-carrils i 20 milions es productes de Correus i Telegrafs. Ses reserves metálliques per respondre des billetes-moneda que corren, han crescut aqueis dos anys 167 milions. Ses cantitats depositades a Caixes d'Estalvis Postals foren: 99 milions l'any 1911, 75 milions l'any 1912 i 45 milions es sis mesos primers d'enguany. A ses Caixes d'Estalvis ordinaries entraren 128 milions l'any 1910, 1911 i 1912. Es comerç ha crescut una cosa de no dir aqueis dos anys derrers, amb un augment de 56 milions an es capítol d'«importació» i de 314 milions an es capítol d'«exportació».

De manera que Italia ha pogut fer cara an aquella guerra de la Tripolitania i aumentar sa seua Marina i atendre a totes ses necessitats i exigencies de gran Potencia, sensa haver-se de servir de capitals extrangers, just amb ses seues propies forces, i fent es cap viu amb sa seua bona administració. No hi ha més que dir: Italia es una nació plena de coratge i d'optimisme, que fa es cap viu, no deixa ses manad-s p'ès rostó, i fa hora per llejo contindament. Així hu poguóssem dir d'Espanya Amèn.

Espanya

Des que se'n aná, embarcant-se a Cartagena, es President de sa República Francesa, ja no hi hagué, se pot dir, dins Espanya, p'ès qui posen atenció a la política, altra preocupació més que es trenc que faria sa policia espanyola amb so obrir-se ses corts. Molts creien que no s'arribarien a obrir perque esclataria una crisis dins es si des Ministeri per lo clar que se veia que aquest ja se trobava a ses derreres, ja feia ets alems de tot. I lo que deien molts de ministerials: Per haver de caure en obrir-se ses corts, caiguem ara! Pero En Ro-

manons l'havia aficada que havia d'obrir ses corts, i «set en son entredes i set n'han d'eixir!» Va voler morir amb tots es sagraments... *constitucionals*. I per que era que es liberals havien de caure forçat? Per sa dissidència o lo que li vulgen dir d'En Garcia Prieto. Amb aqueixa dissidència es partit liberal quedava xapat, fet dos bossins, que no hi havia qui els-e tornàs confegir. Bé hi cremaren oli es liberals per veure si els-e tornarien confegir, bé hi palanquetjaren per trobar un remei, una fórmula per tornar unir es liberals d'En Garcia Prieto i es d'En Romanons. Tot va esser debades, tot va esser lladrar estels dins un bassiot. ¿Com era possible unir-los, si sa qüestió era que tots dos volien esser es Cap des partit, es President des Consei de Ministres? Si fossen estats possibles dos Caps dins es partit i dos Presidents de Ministres, així se seria arreglada la cosa així meteix. Com això no era possible, no se pogué arretglar, i s'obriren ses corts dissapte passat, i se va fer s'esclafit, vui dir, En Romanons i los seus pegaren dins es Senat sa grsn sòtola, quedant an es siti amb sa votació des «vot de confiança» que es Govern va perdre, votant contra ell, ademés des «prietistes», es conservadors.

A les hores En Romanons presenta sa seua dimisió i sa de tot es Ministeri an el Rei, i el Rei crida a consulta es Presidents i ex-Presidents de Ministres, des Senat i des Congrès, i sembla que En Garcia Prieto va dir que an es seu entendre havien de seguir es liberals an es Poder i que's donava ell en cor de governar amb ses meixes corts d'ara; En Romanons també trobà que havien de seguir es liberals an es Poder, pero disolvent ses corts actuals perque ja no servien, i que si no's volia donar es decret de dissolució a cap Ministeri liberal, pertocava cridar es conservadors. Des prohoms conservadors consultats, això es, ex-Presidents, uns digueren que seguissen es liberals an es Poder fins que s'acabàs es temps de vida que sa llei permet a ses Corts, que son cinc anys, i llavó ja pujarien es conservadors, i altres digueren que lo regular era que se donàs es Poder an es conservadors. El Rei com va haver sentits tots aqueis parers, oferí an En Maura es Poder, pero aquest va dir que no'l poria acceptar per una partida de motius que donà per escrit an el Rei; i surt de sa Cambra Reial tot dret capaca-seua, i de ca-seua ja li va haver copat amb s'automòvil cap a fora, sensa retornar se a veure negú ni dir aón se'n anava, i li envelà negú sabé cap aón, i a ca-seua digueren que tampoc no hu porien dir.

El Rei, devant es rebug d'En Maura, crida En Dato, i li diu que ha oferit es Poder an En Maura i no l'ha volgut, i per la meteix que l'ha cridat a ell per oferir-le-hi. An En Dato allò li vé molt de nou, i demana de temps per pensar-hi, per lo de sorpresa que li ha regat, fins lo endemà a mig-dia. El Rei le hi concedeix. Això era es cap-vespre des diumenge. I ¿que fa En Dato? S'espitxa tot d'una a ca-En Maura per demanar-li de parer; i se troba que En Maura es fuit de Madrid, no saben cap aón ni quant tornarà. Poreu fer comptes si hi ramangué ben atxul'lat. I ¿que fa ell? Ja es partit cap a veure es prohoms conservadors per exposar-los lo que passava i que trobaven que havia de fer. Després de moltes anades i vengudes i ben pesat i considerat tot, En Dato va creure que no havia de deixar s'avinentesa que tenia dins ses seues mans de que se constituís un Govern conservador, i que era un mal massa gros deixar que es Poder seguís en mans des liberals i que el Rei donàs an aqueis es Decret de dissolució de corts, amb el qual poguessen seguir fent

trucs i baldufes d'Espanya i desgavellar-ho i fer-ho mal-bé tot, com ho han fet tots aqueis quatre anys que han comandat. Si, era evident que es liberals no tendrien cap d'ets escrúpols nobilissims i enlairadissims d'En Maura, cap d'ets escrúpols que a ell, an En Dato, l'havien aturat de dir que si an el Rei tot d'una que aquest li oferí es Poder. Rebutjar es Poder era entregar l'Espanya a mercé des desgavell liberal i revolucionari per una nova temporada que negú sabia lo que poria durar i manco com poria acabar.

Devant totes aqueixes consideracions, que a qualcu poren parèixer desbaratades, il·lusories i no atendidlos, pero que hem de creure que En Dato i casi tots es prohoms conservadors que consultà, trobaren molt dignes de tenir-se en compte, com les hi trobam, noltros, i bellament nos porrem equivocar, pero no hu creim;—devant totes aqueixes consideracions i veient que no hi havia medi de poder consultar En Maura perque no sabien per on caplevava, En Dato se va resoldre a acceptar es Poder, i se'n anà dilluns a mig-dia a dir-ho an el Rei, i al vespre ja li va dur sa llista de Ministres que es això: President de Ministres, En Dato; Ministre de Governació, En Sanchez Guerra; d'Hisenda, En Bugallal; d'Estat, es Marqués de Lema; de la Guerra, el General Echagüe; de Marina: es General Miranda; d'Instrucció Pública, En Bergamin; de Gracia i Justicia, es Marqués del Vadillo; de Foment, N'Ugar-te.

Tots aqueis son estats Ministres amb En Maura, fora tres, que son es Marqués de Lema, En Bergamin i N'Echagüe, que, si no son estats Ministres, han ocupats tots alts càrrecs dins situacions conservadores i mauristes i que figuraven entre es caps-pares des partit d'En Maura.

¿Quin efecte feu tot d'una aquest Ministeri, aquest Govern novell? Un efecte d'extranyesa i de desorientació per casi tothom. Es conservadors, no essent es President En Maura, romangueren frets, veient visions; es liberals, desencantats i morrotosos veient-se fora des Poder aont s'havien figurat eternisar-se; i es republicans, socialistes i anarquistes, ben agre-dolços, perque era ver que En Maura no era pujat, pero també era ver que el Rei li havia oferit es Poder, i que, si no era pujat era que no havia volgut pujar; de manera que es seu célebre «veto» de «fora En Maura!» no acabava de resultar; el Rei no los s'havia escoltats; a pesar de tots es «vetos» i amenaces d'ells, el Rei havia oferit es Poder an En Maura, que si no'l tenia, era senzillament perque no l'havia volgut; i que, si l'hagués volgut, el tendria a l'hora d'ara. No era Poder En Maura, pero hu era en Dato amb un floret de Ministres conservadors detota la vida i que se glorien d'esser d'En Maura.

Amb això en Maura seguia ausent de Madrid, sensa sebre res d'ell negú. A la fi se presenta dimarç a mig-dia a ca-seua, l'enteren de lo que ha passat en lo de sa crisis, i es cap-vespre té una entrevista amb sos ex-ministres conservadors que no formen part des Govern-Dato, parlen llargament de sa situació i de s'actitut que cal prendre respecte des Govern novell, i sembla que En Lacierva va fer notar que no era just que, després d'haver passats es conservadors quatre anys a l'oposició callant devant tots ets atacs i mentides llançades contra ells de tots costats, s'afuas-sen ara a si meteixos, combatent no es seus contraris, sino a ells meteixos, a amics de tota la vida. Ademés, tractant-se d'una cosa que era nada no trobant-se En Maura a Madrid, no procedia tractar de tomar-la, perque això seria anar contra es propis inte-

ressos des partit, ja que, després de tanta de lluita, havien conseguit, fos així com fos, arribar en es Poder; i que per lo tant lo prudent era conservar-lo tot es temps que's pogués i tan bé i tan fort com fos possible, malavetjant s'unió, sa cohesió i sa concordança de tots ets elements conservadors.

Sembla que aqueixes observacions tan avengudes d'En Lacierva, tan benemèrit des partit conservador i d'Espanya, i tan digne des respecte i de sa consideració de tots ets homos de bé d'Espanya, feren es seu efecte i apacivaren s'excitació que pareix que hi havia contra En Dato, i diuen que es resultat va esser molt favorable a corrents d'armonia i d'intel·ligència amb so Govern novell.

Més tart, En Dato, sabent que En Maura ja era a Madrid, li demana una entrevista, En Maura li contesta que s'hi presentarà a s'hora que li diga; pero En Dato li trenca el devant, entregant-se a Ca'n Maura. Tenen s'entrevista, que durà dues hores i que va esser molt coral, segons conta En Dato, i que En Maura li va dir que tot lo que havien escampat i escandalat sobre sa seua actitut(d'En Maura) contra ell (contra En Dato), no era més que un enflai de faules i rondalles, i que no es ver que En Maura per fer-li costat, li posàs cap condició ni hi havia motiu per posar-n'hi, donada sa bona voluntat de tots dos. Tot això contà En Dato dimegres an es periodistes, i acabà dient que es Govern que ell ha format no es més que conservador, i que governarà amb so programa conservador i amb sos procediments conservadors.

Per acabar aqueixa nota, just direm dues coses:

1.ª Per nosaltres, no havent-hi d'haver un Govern format d'En Maura i En Lacierva, que seria es Govern que mos estimariem més entre tots es Governns viables ara per ara dins Espanya; es Govern que més mos agrada detots es qui se porien formar sensa En Maura, encara és aqueix qui s'es format, es d'En Dato.

2.ª Moltes de vegades havíem dit que En Maura tornaria pujar a pesar de tots es vetos i amenaces des republicans, socialistes i anarquistes. ¿Mos som enganats en ses nostres prediccions? En part no i en part si. Quant noltros déiem que En Maura tornaria entrar, volíem dir que, en esser hora, el Rei li tornaria donar es Poder, lo meteix que si es republicans i demés canalla no li haguessen posat es veto. I amb això no mos som enganats gens, amb això hem endevinat prou, com està a la vista. Lo que noltros mai havíem sospitat, era que, si el Rei li ofería es Poder, ell no el volgués, el rebutjàs i fogís de Madrid en direcció desconeguda per que no'l poguessen encalçar. Aquesta feta no era entrada mai en ses nostres previsiones ni prediccions.

De manera que si En Maura no és pujat, és senzillament perque no ha volgut pujar, perque honradíssimament ha cregut que no havia de pujar.

Respectam fondíssimament aqueixa manera altíssima de veure ses coses ell, pero la lamentam també amb tot es nostro cor per bé d'Espanya i per sa bona causa an-e que estam consagrats.

DE TOTES ERBES

En Juanet Cameta-curta i ses tres capsetes.

(Acabatai)

I heu de creure i pensar i pensar i creure que es gigant s'entregà a's vespre an es seu casal, es més descansat del mon, sensa sospitar-se poc ni mica que hagués de trobar es niu buit.

I tant buit com el trobà perque sa fia major del Rei amb En Juanet ja s'ereren fets ben enfora, i ben atacats que se'n anaven cap a ca-son pare; i vos assegur que debanaven a les totes tant un com s'altre.

Ara figurau-vos com se degué posar es gigantot quant no va veure lluir p'en-lloc sa fia del Rei ni la pogué aglapi-r en tot es casals ni es seus contorns.

L'homo va romandre sensa polsos devant aquella feta, que no poria comprendre com s'era succeïda, perque:

—Veiam! deia ell ¿com es possible que aquesta al·lota sia fuita tota sola, sensa sebre ses tresques d'aqueis paratges ni un sant remei? Aquí es venut qualcu a menar-la-se'n, qualque atrevit de marca, que, així i tot, no hu sé com ha gosat arrambar-se i fer-me aquesta, sia el quisial! Aquella olor de carn humana que jo sentia anit passada, estic segur que era des polissó que tengué pit per entrar aquí dins i amagar-s'hi! ¿O si jo tenc sort de guiparlo! ¿seria estat ferest! ¿amb una xuclada ja n'hi hauria hagut prou per empassolar-lome de viu en viu! ¿com som gigant!

Com prou fil d'aquest hagué embu-iat, va resoldre es gigantot anar-se'n a jeure i lo endemà ben dematí partir més que depressa cap a ca'l Rei a veure si aglapi-ria en-lloc aquella fogisse-ra que ell mai hauria cregut que li fogís.

Tan mal a pler estava que no pogué aclucar ets uis de tota sa nit. Una hora abans de trencar auba ja estava aixecat, berenà amb quatre grapades, i a trenc d'auba ja es partit de d'allà cap a ca'l Rei, tris-tras tris-tras.

I com ell amb cada passa feia mil «destres», no vos dic res si se'n hi ha anava ben acanalat i si s'hi feia ben envant! i allà no feia més que mirar fit

a fit per tot allà on li alcançava la vista, i la se cuidava a treure mira qui mira a veure si guiparia o colombraria en-lloc aquella pitxorina de sa fia major del Rei.

També En Juanet feia lo meteix, fogin amb la senyora Princesa: cada instant se girava darrera per veure si colombraria es gigant que els encalçàs.

Quin esglai que se'n va dur quant demunt les nou des matí se gira derra-ra i veu a s'entre-llu es gigantot que se'n venia com un falcó cap a ells, amb aquelles passotes que donava de mil destres cada una.

Aquí En Juanet va veure que no tenia altre remei que obrir sa segona capseta per escapar de ses arpes des gigant.

Dit i fet, se treu sa segona capseta de sa butxaca, i ja l'ha uberta:

—¿Qué es que vols de mi? diu sa capseta.

—¿Que vui? diu En Juanet. ¿Que mos plantis entre noltros i es gigant un riu tan ample i tan fondo que es gigant no el puga passar amb cap llongo.

—¡Així se farà ara meteix! diu aque-lla veu.

I ¿que me'n direu? Ell a l'acte entre En Juanet i es gigant s'obri un riu de mil brases de fondo i de més de mitja hora d'ample; i es gigant com se va veure aquell grandió riu devani, se va haver d'aturar vulgues no vulgues.

No li bastà es coratge per pegar llongo per por de no fer-hi es bategot bins aquell riu tan ferest.

¡Ja hi va romandre atxul'lat i confús devant aquella altra fetal i va dir:

—Pero ¿qui deu esser es dimoni qui fuig amb aquella gran polissona! ¡Això no pot esser més que un dimoni! ¡Sobre tot! ¡e-hu veurem si els aglapi-ri o qué! No res, seguem una mica per prendre búxoles!

S'asseu una estona, i allà pensa qui pens com s'ho faria per passar aquell riu o braç de mar tan fondo i tan ample, i vos rsegur que el se feia clo-quetjar fort ferm an aquell caparrat seül.

A la fi diu:

—Ja sé que faré. Me tir an es riu i

